

W ostatnich latach poczyniono znaczny postęp w badaniach nad zjawiskiem populizmu. Wzrost popularności populistycznych partii politycznych w państwach demokratycznych pozwolił badaczom zaprojektować, opracować i przetestować różne metody pomiaru przekonań populistycznych w oparciu na teorii, zgodnie z którą populizm jest ukrytą tendencją społeczną, która ulega „aktywacji” w sprzyjających okolicznościach na skutek nawoływań ze strony partii politycznych, ruchów społecznych i charyzmatycznych przywódców.

Starania te doprowadziły do powstania zestawów pytań do zastosowania w badaniu opinii publicznej i sympatii wyborczych, które zostały przetestowane na respondentach różnych narodowości i które w znacznym stopniu zwiększają nasze możliwości w zakresie mierzenia nastawień populistycznych w różnych kontekstach politycznych, wyciągania wniosków na temat socjodemograficznych i ideologicznych korelatów oraz badania wpływu populizmu na zachowania wyborcze – jak również wielu innych istotnych kwestii. Najistotniejsza jest w tym kontekście dziewięciostopniowa skala opracowana przez Castanho Silva et al (2018) [dalej: skala CS], która została przetestowana w wielu państwach (jednakże w Polsce dotychczas nie) i okazała się bardziej efektywna, niż wcześniejsze próby mierzenia populizmu.

Jednakże o ile skala CS okazuje się skuteczna, w wielu sytuacjach wykazuje się ona wadliwa w odniesieniu do państw, w których populisci są aktualnie u władzy. Wykonywane na jej podstawie pomiary zachowań anty-establishmentowych (które, obok narodocentryzmu i poglądów manichejskich, stanowią jeden z trzech głównych składników populizmu) są podatne na tzw. „problem urzędowania” (ang. incumbency problem). Kiedy populisci są w opozycji, charakter „establishmentu” jest jasny. Jednakże kiedy przejmują ster władzy, definicja establishmentu staje się znacznie bardziej złożona. Z tego powodu skala pomiaru populizmu jest mniej skuteczna w państwach takich, jak Węgry, gdzie populisci aktualnie sprawują rządy. Istnieje zatem potrzeba opracowania i przetestowania dodatkowych pozycji kwestionariuszowych, które byłyby odporne na wspomniany problem urzędowania.

Cel projektu jest dwojaki. Po pierwsze jego zadaniem jest zbadanie tego w jakim zakresie skala CS jest skuteczna w odniesieniu do Polski oraz do jakiego stopnia jest ona podatna na problem urzędowania, który pojawił się w innych państwach. Po drugie ma on na celu opracowanie, w porozumieniu z Castanho Silva i jego zespołem badawczym, dodatkowego zestawu pytań (szacuje się, że potrzebnych jest ok 10 dodatkowych pytań), które, w teorii, są mniej podatne na problem urzędowania.

Pierwotny zestaw pytań zostanie przetestowany wraz z nowymi pytaniami w toku reprezentatywnego badania polskiej populacji osób w wieku wyborczym, które będzie zawierało także standardowe miary statusu socjodemograficznego oraz poglądów ideologicznych (w tym sympatii lewicowych lub prawicowych, wartości ekonomicznych i kulturowych oraz poglądów na temat integracji europejskiej), a także pytania mające na celu zbadanie podatności na ogólne teorie spiskowe oraz poziomu zaufania (oba te parametry są potencjalnie skorelowane z zachowaniami populistycznymi), jak również dwie miary decyzji wyborczych: retrospektywną – dotyczącą wyborów parlamentarnych z roku 2015 oraz prospektywną - dotyczącą wyborów parlamentarnych w roku 2019. Umożliwi to: (a) ustalenie zakresu, w jakim skala CS skutecznie opisuje zjawisko populizmu w Polsce, (b) określenie które spośród nowych pytań dotyczących populizmu dobrze współgrają ze skalą CS, (c) ustalenie w jakim zakresie skala CS oraz nowe pytania są podatne na problem urzędowania, oraz (d) zwalidowanie skali CS i nowych pytań za pomocą korelacji ze zmiennymi znanymi z innych kontekstów związanych ze zjawiskiem populizmu.

Przedmiotowy projekt stanowi badanie pilotażowe, którego wyniki zostaną włączone do projektu, który zamierzam w przyszłości zgłosić w konkursie NCN OPUS. Celem tego projektu będzie ustalenie stopnia, w jakim generalnie proeuropejskie nastawienie polskiej populacji jest podatne na argumenty eurosceptyków. Skuteczna miara zjawiska populizmu jest niezwykle istotnym elementem badań ilościowych, które zamierzam przeprowadzić w zakresie wspomnianego projektu. Rezultatem projektu będzie także artykuł podsumowujący wyniki eksperymentu oraz płynące z nich wnioski dla badań nad populizmem. Artykuł zostanie złożony do międzynarodowego pisma specjalizującego się w problematyce metodologii badań, np. *Research and Politics*, *Political Analysis*.

Reference: Castanho Silva, Bruno, et al. 2019. "Public opinion surveys: a new scale." w *The Ideational Approach to Populism: Concept, Theory and Analysis*, red. K. A. Hawkins, R. E. Carlin, L. Littvay i C. R. Kaltwasser. Abingdon: Routledge.